

<https://helda.helsinki.fi>

Mitä on uskonnollinen kääntyminen?

Kupari, Helena

2020-01-15

Kupari , H 2020 , ' Mitä on uskonnollinen kääntyminen? ' , Katsomukset.fi : uskonnot ja katsomukset suomalaisessa yhteiskunnassa .

<http://hdl.handle.net/10138/317501>

---

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Mitä on uskonnollinen kääntyminen?

Uskonnollinen kääntyminen on aihe, joka jakaa mielipiteitä. Elämänmuutos herättää usein tunteita paitsi kääntyneessä ja tämän lähipiirissä, myös ulkopuolisissa. Kääntymisestä sekä julkisen keskustelun aiheena että tieteellisen tutkimuksen kohteena kirjoittaa tutkijatohtori Helena Kupari, joka tutkii aihetta Suomen Akatemian rahoittamana.

Ryhdyttyäni työskentelemään uskonnolliseen kääntymiseen liittyvän [projektin](#) parissa olen herkistynyt aihetta koskevalle uutisoinnille. Julkinen keskustelu kääntymisestä eli konversiosta on usein kärjistynyttä. Erityisen kiistanalaisia ovat kysymykset haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin kohdistuvasta kääntymisestä, uskonnollisista ääriilikkeistä sekä uskonnon yhteydestä taloudellisen voiton tavoitteluun. Itse olen kuitenkin kiinnittänyt ensisijaisesti huomiota siihen, kuinka keskustelussa rakennetaan kuvaa ”oikeasta” kääntymisestä.

On kiinnostavaa, että samalla kun merkityksellisyyden tavoittelemisen, henkinen kehittyminen ja uuden oppiminen ovat suomalaisessa nykykulttuurissa myönteiseksi arvotettuja asioita, muutos uskonnollisessa identiteetissä herättää helposti epäilyksiä. Kääntyminen voidaan tulkita vaikka ”hurahtamiseksi”, ”shoppailuksi” tai ”aivopesun” seuraukseksi.

Tulkinnoissa keskeiseen asemaan nousee yksilön rooli. Kulttuurissamme kääntymisen tulee perustua omaehtoiseen pohdintaan ja valintaan. Jos muutokseen epäillään liittyvän muiden ihmisten – esimerkiksi lähipiiriin tai uskonnollisen auktoriteetin – aktiivista vaikuttamista, kääntynyt muuttuu toimijasta uhriksi.

Samanaikaisesti ratkaisu ei saa kuitenkaan olla liian itsenäinen ja harkittu, tai kääntyminen näyttäytyy opportunistisena oman edun tavoitteluna. Viime kädessä kääntymiseen tulee liittyä myös yksilön ulkopuolista toimijuutta. Tuore esimerkki oman tutkimusaiheeni piiristä on Helsingin Sanomien joulunpyhinä julkaisema museojohtaja ja näyttelytuottaja [Berndt Arellin haastattelu](#), jossa hän toteaa liittyneensä ortodoksiseen kirkkoon ”Jumalan kutsumana” ja jatkaa: ”Taistelin kyllä sitä vastaan.”

Kääntyminen eri uskontoperinteissä

Julkinen keskustelu kääntymisestä toistaa ja tuottaa normatiivista käsitystä siitä, mitä on ”aito” kääntyminen. Vaikka keskustelu on näennäisen sekulaaria, käsityksellä on vahva kristillinen pohja. Kristillisessä kulttuuripiirissä kääntymisellä on perinteisesti viitattu voimakkaan henkilökohtaisen kokemuksen aiheuttamaan kokonaisvaltaiseen elämänmuutokseen. Tunnetuin yksittäinen kuvaus aiheesta on [Uuden Testamentin kertomus Saulista](#) Damaskoksen tiellä. Eri kristillisten yhteisöjen

suhtautumisessa kääntymiseen on kuitenkin eroja. Henkilökohtaista uskonratkaisua korostavissa suuntauksissa, kuten evankelikaalisissa yhteisöissä, kääntymiskokemukset ovat yleisiä ja arvostettuja. Sen sijaan etnisemmin orientoituneessa ortodoksisuudessa kääntyminen on perinteisesti ollut harvinaisempaa.

Muissa uskontoperinteissä kääntyminen tunnistetaan vaihtelevasti. Esimerkiksi islamiin ajatus uskonnollisen identiteetin ja sitoutumisen vaihtamisesta liittyy luontevasti. ”Oikealle” kääntymiselle onkin islamissa omat määritelmänsä ja kriteerinsä. Sen sijaan klassisen hindulaisuuden, monien luonnonuskontojen ja henkisten suuntausten piirissä kääntyminen on ollut ilmiönä vieraampi. Vieraus liittyy usein siihen, että eri perinteitä ei ole nähty toisensa poissulkevinä. Valintaa niiden välillä ei tarvitse tehdä, koska niitä voi yhdistellä vapaasti. Tai valinta ei ole mahdollinen, koska ainut oikea vaihtoehto määräytyy esimerkiksi oman syntyperän perusteella.

Kääntyminen tutkimuskohteena

(Protestanttisen) kristinuskon ymmärrys kääntymisestä ohjasi pitkään myös sitä, kuinka ilmiötä tarkasteltiin tutkimuksessa. Esimerkiksi uskontopsykologian uranuurtaja [William Jamesin mukaan](#) konversio oli vaikuttava, voimakkaan subjektiivinen uskonnollinen kokemus, jota edelsi masennus ja sekasorto ja seurasi eheytyminen ja uudestisyntyminen. Kyse oli ”sairaana sielun” parantumisesta. Sittenkin tutkijat ovat pyristelleet irti tämänkaltaisista ennakko-oletuksista.

Nykytutkimuksen valossa kääntyminen on uskonnollisen identiteetin dynaaminen muutosprosessi, jota ei voi pelkistää yksittäiseen tapahtumaan. Pikemminkin se pitää sisällään monia asteita ja vaiheita: orastavasta kiinnostuksesta tutustumiseen, muodolliseen liittymiseen, sitoutumiseen ja identiteetin uudelleenrakentumiseen. Tärkeää on myös huomioida kiinnostuksen hiipuminen ja yhteisön jäsenyydestä luopuminen, niin sanottu poiskääntyminen.

Tutkimuksissa korostuu konversion monimuotoisuus. Kääntymiseen vaikuttavat paitsi uskonnollisten yhteisöjen sanoma ja toiminta, myös niiden asema yhteiskunnassa, laajempi yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti sekä yksilön persoona ja elämäntilanne. Joku hakee uudelta yhteisöltä vastauksia perimmäisiin kysymyksiin, toinen käytännöllistä tai yli-inhimillistä tukea nykyhetken haasteisiin, kolmas pyhän kokemuksesta ja neljäs yhteisöllisyyttä. Joku kaipaa konkreettisia elämänohjeita, toinen tilaa selittämättömän äärelle pysähtymiseen.

Jos pyrkimyksenä on ihmisten ratkaisujen ymmärtäminen heidän omasta näkökulmastaan käsin, kaikki yllä esitetyt ovat päteviä syitä kääntymiselle. On esimerkiksi täysin loogista, että

evangelikaalisten ryhmien menestystä tässä elämässä korostava teologia sekä ydinperhettä ja päihteetöntä elämää tukevat arvot puhuttelevat epävakaisissa oloissa eläviä ihmisiä Afrikassa ja Etelä-Amerikassa. Elämänlaadun parantaminen nykyhetkessä ei siis ole muutoksen motiivina vähempiarvoinen kuin huoli sielun pelastuksesta.

”Aidon” kääntymisen ongelma

Konversiotutkimuksessa kysymys kääntymisen ”aitoudesta” tai ”epäaitoudesta” useimmiten sivuutetaan. Yhdestä näkökulmasta kysymys on kuitenkin kiehtova. On kiinnostavaa pohtia sitä, miksi sekulaari nykykeskustelu kääntymisestä on niin normatiivista: miksi siinä ilmenee niin vahva tarve asettaa rajoja sopivalle ja hyväksyttävälle uskonnollisen identiteetin muutokselle.

Kääntymisen ajatus tuntuu häiritsevän meitä syvästi. Se horjuttaa käsitystä länsimaisesta nykyihmisestä rationaalisena ja itsenäisenä toimijana. Samalla konversio asettuu ilmiönä uskonnollisen ja sekulaarin väliselle rajapinnalle tavalla, joka tekee siitä edelleen ajankohtaisen tutkimuskohteen.